

DEO DUCE ET AUSPICE,
DISPUTATIO PHILOSOPHICA
DE

JUSTITIA,

Quam

Ex decreto & consensu Amplif-
simæ Facultatis Philosophicæ in Regiâ
Academiâ Aboënsi,

SUB PRÆSIDIO

VIRI *Perquam Reverendi & Praclarissimi*

DN. MAG. PETRI LAURBECCHII,
Poësis Professoris in dictâ Academiâ celeberrimi,
& Acad: Rectoris h. t. Magnifici, Præceptoris ac Promo-
toris sui plurimum honorandi,

*Pro Magisterii Philosophici honoribus ac privilegiis ob-
tinendis, ad publicum examen modestè deferri*

ANDREAS H. BOMAN/ Junecop. Smol.
Acad: V-Secret:

Ad diem 22. Junij Anno 1678. in Auditorio maximo,
horis ante meridiem solitis.

A B O Æ,

Excusâ PETRO HANSONIO, Acad. Typogr.

DEPARTMENT OF AGRICULTURE
BUREAU OF PLANT INDUSTRY

PLANT INDUSTRY

PLANT INDUSTRY

PLANT INDUSTRY

PLANT INDUSTRY

PLANT INDUSTRY

PLANT INDUSTRY

PLANT INDUSTRY

P R O O E M I U M.

Pter omnes animi dotes mortalibus, in hac quidem caducâ vitâ, divinitus concessas, eminet facile (si æternam spectantes felicitatem excipias) *Justitia*; utpote, qua Dux & moderatrix totius vitæ humanæ, omniumq; cæterorum bonorum, merito audeat. Siquidem nulla hominum societas subsistere, nulla *Respub:* incolumis permanere, nulla jura vigere, *Domus* deniq; nulla recto stare talo, adversus casuum ludibria, hostiumque & inimicorum conatus, sine illâ possunt. Et quamquam planè nihil in amplissimo hoc rerum conditarum *Theatro* reperitur, in quo non infinita potentia, *Sapientia* ac bonitatis suæ miracula, summum & æternum illud Numen reliquerit: Tamen haud facile dixerim, an usquam, vel ad speciem illustrius vel ad animos mortalium ciendos evidentius appareat monumentum, quam in cœlesti illâ *Justitiâ*. Hinc *Justitiâ*, actuum & negotiorum cum alijs intercedentium nobis directrice opus fuit, nè societatem inter homines à naturâ ipsâ institutam, scelerum & injuriarum vi impetu suo turbaret aboleretque. Unde *Plato*, eam fulcrum *Civitatum*; *Pythagoras*, Ornamentum virtutum; *Cicero*, *Rerumpubl:* benè constitutarum animam, *Civitatum* normam, legum condendarum regulam; *Cyprianus*, pacem populorum, tutamen *Patriæ*, immunitatem plebis, munimentum gentis, gaudium hominum, solatium pauperum, hereditatem filiorum, &c. rectè appellat. Hac *Justitia* munera, vel potius *Encomia* sunt, quæ fructus longè exoptatissimos humano generi

neri afferunt, veritatem, fidem, pacem & amicitiam, virtutis & bonarum artium cultum, omniumque rerum expetendarum uberrimum proventum. E contra, cum Justitiâ pulsâ locum occupat Injustitia, omnium officiorum fieret ingens perturbatio, forent ingenia ferocissima, feracissima omnis doctrina neglecta; Totum denique ædificium, incendiû instar, in cineres favillasq; dissolveretur. Ibi quippe non veritas dictû, non fides pactû constat: pro pace injuria, pro amicitia inimicitia, seditiones denique & bella exardescunt. Non immeritò igitur ingeniosa antiquitas, Justitiæ originem à Cælo repetiit; ibi illam innumerabilibus sæculis viguisse, ideoque illic omnia æterna & immortalia esse asseruit. Cum itaque mihi, juxta Const: Acad: tenorem, & Ampliss: facultatis Philosophicæ mandatum, in acie philosophicâ decertandum fuit, & speciem publicum disputando edendum; venit in mentem, salutaria morum prætia ingredi, per eadem cum Philosophis spatiari, ubi simul hanc materiam, necessitatis & dignitatis titulo nulli secundam, studio & instituto meo non indignam existimavi; quare & præsentis negotio eam selegi. Nec defuerunt, quæ me, velut undâ expositum, jactârunt, eoque magis, quod plura in hanc materiam sententiarum divortia & controversiarum plaustra irrepserunt. Sub mediâ verò tempestate cunctis ingenij nervis adhibitis, Deo duce, portum, quem potui, occupavi. Quo interim via compendio per vasta maria transire licuit, eodem usus sum, memor istius Plutarchi: Namismatis æstimationem & dignitatem tantò esse majorem, quantò in minori massâ plus valoris contineret. Hujus tam divinæ virtutis imaginem, rudi penicillo delineatam, Præsens Disputatio designat, quam eruditorum ac res rectè æstimantium censura submittere volui. Sit ergò

In Nomine Domini

T H E S I S I.

Iustitia, Græcis δικαιοσύνη à δικαιο, quod Arist. lib. 5. Eth. c. 4. à δίκη dicitur, id est, bifariam, divisim, quod æqualiter omnia dividat; Latinis nonnullis, per μετὰ θεοῦ literarum, quasi Vistitia, quod vim omnem injustam sistat ac reprimat. Alii, à sistendo, jure, dici existimant, quia jus sistat. Alii, nominaliter rectius, à jure justum, à justo justitiam derivant; realiter verò, jus, tanquam effectum justitiæ, à justitiâ oritur. *Nam, uti in derivationibus nominum, derivativum à primitivo, nominaliter; ita contrà, primitivum à derivativo, realiter, descendere solet.*

II. Tribus ferè distinctis modis circa Jus occupatur justitia: 1. Vel antecedenter, tanquam ejus causa; ut cum quis per habitum justitiæ jus alteri facit: 2. Vel subjectivè & essentialiter, quatenus justitia est ipsum jus, id est, quatenus Legislatoris justitia est ipsius, subjecti scilicet justî, voluntas cuique suum tribuendi: 3. Consequenter, quatenus est effectus juris, in quantum secundum leges agendo quisquâ habitum justitiæ sibi comparat. Si *primo* spectetur modo justitia, nullum est dubium, quin jus descendat à justitia: Si *secundo* modo, neutrum ab altero: Si *tertio* modo, justitia à jure venit.

III. Cum verba secundum subjectam materiam sunt intelligenda, & talia sunt subjecta, qualia permittuntur esse à prædicatis; Justitia, non uno, sed variis sumitur modis. Ac nè recenseamus justitiam Legalem & Evangelicam, de quâ utrâque Theologi: eam Philosophicè intellectam volumus, & quidem non generaliter, pro ut brutis & feris bestiis tribuitur; sicuti iis & aliarum virtutum nomina, non *κατὰ φύσιν*, propriè, sed *κατὰ ὁμοιότητά*, secundum similitudinem, interdum tribuuntur; Nec *κατὰ χρευστικῶς* & abusive, pro æquali distributione prædæ, qualem in latronibus cer-

nimus: Sed propriè & specialiter, pro virtute, quæ in communi hominum societate ac vitâ cernitur.

I V. Est autem vocis Justitiæ duplex, potissimum apud Philosophos, usus. Aliquando *generaliter*, pro omnium virtutum complexu accipitur, quatenus illæ in exercitio positæ, non tam proprii subjecti cultum, quàm commoda spectant aliorum, animuniquè hominis ad observantiam legum, & curam honesti in communi, civilis societatis tuendæ causâ, inclinant; *Hinc qui temperanter, qui fortiter, qui liberaliter, qui modestè, &c. vitam suam instituit dicitur, secundum Justitiam Universalem, justus.* Sic, qui omnibus constitutionibus, legibus, mandatis, &c. obedientiam præstat, nomen justî meretur. Atque hoc sensu Justitiæ Universalis nomen obtinuit; quæ nihil aliud est, quam ὅλη ἀρετή, id est, Univerſa Virtus moralis; juxta veterem & vulgatum versiculum Theognidis:

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ σὺλλήβδην πᾶς ἀρετὴ ἔσται.

Justitia in sese virtutes continet omnes.

V. Specialiter accepta, Virtutem in particulari notat, in rebus externis suum cuique certâ ratione tribuendi: quam si quis usque eò impudens & malitiosus fuerit, qui non modò reipsâ violare sustineat, sed & verbis negare aufferat, consideret, quæso, omnes Resp. imperia omnia, totamq; hominum Civilem Societatem; quæ, ut initia ac progressus suos huic virtuti acceptos fert, ita, quod etiamnum permaneat, eidem debet, sine quâ nè momentum temporis superesse, & ab interitu se tueri ac vindicare posset.

VI. Sunt qui Justitiæ divisionem, in Universalem & Particularem, planè rejiciant; quia membra dividenda ita debeant esse inter se affecta, ut neutrum alteri includatur: malè enim agit, qui animal dividit in hominem & Petrum, quia Petrus homo complectitur. Sed, 1. Non est divisio rei, sed vocis; atqui hîc potest significatio specialis contineri sub generali, & tamen divisio rectè institui. 2. Neque hæc ergò Divisio fuerit bona, cum magnitudo dividitur in lineam

& lineatum, seu superficiem & corpus; quia linea in lineato, in superficie & corpore continetur: nec corpus dividi poterit Naturale, in simplex & mixtum; quia simplex in mixto continetur. *Et notandum, quod membra opposita se invicem non includant formaliter, id est, secundum definitiones suas; quod neque hic fit.* Nam significatio generalis Justitiæ Universalis, non est eadem cum significatione speciali Justitiæ particularis. Differunt quippè. 1. Definitione: Illa promptitudo audit, per quam legibus obedientia exhibetur, directione quâdam indifferenti ad objecta singulorum & commune bonum; Hæc de rebus externis cuique tribuendi, quod suum est, idoneos facit in specie, quoad rerum distributionem & commutationem. 2. Objectis: Universalis circa jus versatur, seu actiones virtutis, quatenus justæ sunt & legibus conformantur: Particularis in rebus externis occupata, privata commoda rectè intendit. 3. Finibus; Justitia Universalis præcipuè publicum bonum intendit, idque immediatè; Particularis, privatum maximè & proprium.

VII. Ex hisce patet, Justitiam Universalem à Particulari esse diversam, quod etiam Aristoteles Cap. 2. l. 5. Eth. ad Nicom., duabus probat rationibus. 1. Si datur Injustitia particularis, diversa ab universali Injustitia; ergo etjam, dari debet justitia Particularis, diversa ab universali; quia habitus ex contrarijs optimè cognoscuntur. Contraria sunt contrariorum consequentia. Sed verum est p. E. P. prob. min: Hæc duo, παρανομία, legum transgressio, quæ pertinet ad Universalem Injust. Arist. lib. 5. c. 1. & πλεονεξία, quæ pertinet ad particul. Injust. Arist. lib. 5. c. 2. sunt inter se diversæ, imò in tantum inter se diversæ, ut altera separari possit ab alterâ. Nam qui (sunt verb. Arist. cap. cit.) clypeum abjicit ob ignaviam, qui maledicit ob asperitatem, qui non auxiliatur proximo per illiberalitatem, injustè quidem agit, peccatque injustitia Universalis, estq; πλεονεξίας; sed non est πλεονέκτης, neque injustè agit, injustitiâ Particulari, quia nec

plus sibi sumit, nec plus sibi retinet, ex bonis alienis, quàm est æquum. Sicque planum ex lege contrariorum, & Injustitiam Universalem esse distinctam à particulari, & vice versâ, quod erat demonstrandum. 2. Si Justitia Universalis esset eadem cum particulari, tum omnes qui pravè agerent, propter eandem causam, eundemque finem, & eodem modo, dicendi essent injusti: post: est absurdum. E. & P. Min. Innititur axiomati recepto, quòd habitus ex fine distinguantur. Si quis enim adulterii crimen committeret, tanquam quæstum ex adulterio faciens, & eo quæstu ad turpitudinem ductus; alius verò, solâ libidine incitatus, nulloque pertractus lucro, imò damnum potius ac jacturam rei facultatumque & pecuniæ faciens: Prior non est libidinosus sive intemperans, quia adulterium non commisit, ut libidini satis faceret; sed est injustus, quia propter lucrum commisit, quod vel ex adulterio tulit, vel per fraudem ac vim, dum adulteram auro spoliât: Contra posterior verè libidinosus est, non injustus, quia solius libidinis causâ, ut eam expleret, adulterio se contaminavit.

VIII. Justitiam quoque à cæteris virtutibus distinctam esse, actus ejus & objectum formale, ab actibus & objectis reliquarum virtutum toto genere diversa, manifeste evincunt; Id quod adhuc evidentius ex opposito illius, Injustitia, patet, quæ cum hac pugnat, nec alius vitii nomine censi potest. Ita qui furto res alterius intercipit, is, quatenus talis, à cæteris flagitiis immunis, hoc solo tenetur; vice versa autem multi, cum aliis sceleribus & vitiis toti cooperti essent, in rerum externarum distributione præclarè se gesserunt. Differentia ergò Justitiæ Universalis & Virtutis simpliciter, non est rei, sed rationis: Virtus enim omnis non nudè & in se, sed in usu & exercitio ad alios spectata, dicitur Just; Universalis: ut virtus, refertur ad habentem; ut Justitia, dicitur respectu aliorum, quibus inservit; ita ut unus idemque sit habitus, & virtus Moralis & Justitia Universalis. *Ubi tamen ob-*
serva-

servandum, cum Arist: in textu dicit, Justitiam Universalem & virtutem moralem differre τὸ εἶναι, non intelligi distinctionem realem, aut, quod tota Essentiâ differant, sed intelligitur per τὸ εἶναι modus essendi. Id est, modus essentiae seu etiam existentiae non est idem: vel τὸ εἶναι, id est, λόγος τῷ εἶναι non est idem: autem λόγος τῷ εἶναι diversus, non infert reale aut essentialia discrimen, sed formale tantum, aut rationis, ut loquuntur, ratiocinata. Hæc ad explicationem vocis Justitiæ, & quæst: an sit, dicta sunt.

IX. Justitia est Virtus de rebus externis vel communibus suum cuique tribuendi.

X. Definitio ipsa resolvitur in genus & differentiam. Generis loco Virtutem posuimus; Est enim habitus proæreticus in mediocritate consistens. Ubi circa Mediocritatem duo observanda. Etenim 1. Cum virtutes reliquæ inter duo extrema vitia, duasque vitiosas actiones distinctas, sint positæ, quarum una simpliciter à medio deficit, altera medium supergreditur atque excedit; Justitia contra ab ejusmodi extremis cingitur, quorum utrumque in uno eodemq; actu reperitur ac concurrit: atque hæc duo extrema sunt plus vel minus, quæ ambo simul in unâ & eadem actione sunt, ideoque unum tantum constituunt vitium, quod uno nomine Injustitia vocatur. E. g. qui in contractibus aliquem defraudat, unâ & eadem actione modum excedit ac deficit: excedit, quia plus sibi sumit quàm debet; deficit, quia minus, quàm par erat, alteri relinquit. 2. Cum reliquæ virtutes in medio rationis tantum consistant, Justitia particularis, quædam saltem, scilicet commutans, in medio insuper rei est posita. Nos rem exemplo illustrabimus. Temperantiæ medium in eo est positum, ut pro respectu honestatis, valetudinis, personarum, loci ac temporis, tantum quis edat ac bibat, quantum recta ratio, ceu Judex, dicat: quod medium, pro respectu illarum circumstantiarum, multis modis variatur, unde varium à ratione constituitur: at medi-

um

um Justitiæ non ex ejusmodi rationis arbitrio, varioque dependet dictamine, sed ex ipsius rei (in quâ vel est æqualitas, vel inæqualitas) naturâ assumitur. v. g. Si quis domum alienam ad se transferre emtione cogitet, oportet, secundum medium Justitiæ, tantum pretii exsolvat, quantum domus meretur: neque tamen existimandum est, hoc medium rei esse contrarium rationi; nam quod est medium rei, simul fit medium rationis, quia ratio sic arbitratur, nihilque aliud judicat, quàm ut rebus ipsis commutandis pretium æquetur.

XI. Differentia ex Objecto & actu proprio petitur, circa quod Justitia occupata est. Objectum illud est duplex. Internum, quod aliàs subjectum vocatur, non quidem in hac definitione expressum, è generali tamen omnium virtutum naturâ fuit; Estque facultas animi nostri appetens, quam virtus hæc ita instruit, ut nec plus eo, quod jure sibi debetur, concupiscat, nec alijs quidquam facere velit, nisi quod æquum & justum est.

XII. Objectum externum sunt res externæ, sive fuerint in bonis, ut honores, pecuniæ, lucrum, &c. sive in malis, ut pœnæ, onera, damnum &c. uno verbo, quæcunque inter homines distribui ita possunt aut commutari, ut distributio illa vel commutatio aliquam æqualitatem vel inæqualitatem efficiat vel recipiat: eoque Justitia à liberalitate differt, quæ itidem circa bonorum elargitionem occupata est, sed ut ex benignitate ea alijs impertiat, non quasi jure cuiquam debeantur, ut, si fuerint negata, de injuriâ & damno conqueri possit. Quamvis enim circa honores versetur Modestia & Magnanimitas, circa pecunias Liberalitas & Magnificencia; tamen, quatenus in iis damnum, fraus & lucrum spectatur, Justitiæ obijciuntur.

XIII. Virtus hæc actum suum exercet,tribuendo id quod secundum leges justitiæ cuique debetur, ut neque detur vel plus, quod lucrum vocatur, vel minus, quod vocatur Damnum, Arist. 5. Eth. c. 1. per vocem cuique intelligitur hic duplex subjectum, *δικαῖον καὶ ἀλλότριον*: Nam in eo distingu-

stringitur Justitia à cæteris virtutibus moralibus. Hæ referuntur ad habentem; Justitia verò refertur, & ad habentem, & ad alterum; non autem facultatum animæ inter se harmonia est & concentus, quæ Platonis olim sententia fuit. Ita etiam vox tribuendi hæc capienda est, ut distributioni & commutationi pariter aptari possit, præterea complectatur actum abstinendi ab injuriâ proximi, cui minimè, quod suum est, tribuimus, si injuriâ eum laceßamus.

XIV. Definitionem Justitiæ particularis excipit ejus Divisio, quâ species Justitiæ duæ sunt, *Distributiva* & *Commutativa*. Distributiva est, quæ commoda & incommoda publica, inter membra ejusdem societatis & Reipubl. juxta proportionem Geometricam ritè dispensare docet. Hanc divisionem ipse ponit Arist. cap. 2. lib. 5. Eth. ad Nicom. *Ejus, inquit, quæ secundum partem est, Justitiæ, una quedam est species, quæ in distributionibus honoris, vel pecuniæ, vel aliarum rerum, quotquot dividi possunt ijs, qui participes sunt ejusdem Reipub. versatur; altera, quæ in contractibus est, emendatrix: hujus verò partes duæ sunt; nam ex contractibus, alij sunt voluntarij, alij involuntarij, &c. vid. Arist.*

XV. Hoc Justitiæ Distributivæ officium esse, probat Arist: Quia, inquit, in his contingit, & inæquale habere & æquale alium ab alio. Quasi dicat: Ubi æqualitas invenitur & inæqualitas unius hominis comparati ad alterum, ibi oportet esse ac versari justitiam peculiarem, quæ proprium æqualitatis medium investiget ac definiat. Sed in distributione bonorum, præmiorum, aliorumq; bonorum, & ex opposito, malorum communium, inter eos, qui ejusdem civitatis Rei; publicæ sunt participes, & æqualitas esse potest, & inæqualitas. Ergo in istâ distributione versari oportet aliquam Justitiam peculiarem, eamque distributivam vocamus, ex Philosopho.

XVI. Res externæ, publico nomine erogandæ, ad Justitiam distributivam spectant; quæ duplices sunt, commoda & incommoda. Commodorum nomine intelliguntur, agri publici, pecuniæ, honores, dignitates, præmia &c. quæ ci-

vibus, quatenus partem aliquam societatis constituunt, debentur. Nam si quid alio, quàm hoc respectu, alicui tribuatur, id huc non pertinet. Unde etiam contractus, quos Respub. privatim inijt, meritò hinc ablegamus. Vox incommodorum, tributa, vestigalia, aliaque publica onera, civibus ad Conservationem Reipub. imponi solita, comprehendit, æstimato cujusque loco & gradu in republ. qui tamen non ex virtute & meritis, sicut in commodis; sed ex opibus, & fructu, quem quisque ex societate percipit, arcessitur. Non versatur Justitia distributiva circa res illas, quæ sunt hujus, vel illius individui, aut privati possessoris, Petri aut Pauli, &c. Sed quæ sunt sitæ intra potestatem Reipublicæ seu Præfectorum ejus, penes quos solos jus est distribuendi illas ejusdem Communitatis aut Reipubl. membris, ut sunt dignitates, tituli, honores, officia publica, præmia, vestigalia, tributa & sumtus in publicum erogandi. Neque enim cujusvis est privati, illos sibi honores & titulos sumere, quos vult, sed oportet Magistratum illos conferre, pro ratione meritorum in Rempubl. nec cujusvis licet illa portare tributa, quæ vult, sed oportet Magistratum ea imponere cuique, pro ratione Divitiarum, quas possidet, ac meritorum quoque in rempublicam. Justitiam ergò hanc exercere est superioris in inferiore, ac propriè Magistratus in subditos; licet nonnumquam quoque tribuatur Parentibus in liberos, Dominis in servos, Præceptoribus in Discipulos, sed impropriè.

XVII. Justitia Distributiva eandem planè in distributione justà servat rationem, quam in digerendis inter se numeris Geometrica Proportio, quæ in eo consistit, ut quoties primus numerus continetur in Secundo, toties tertius contineatur in quarto, & deinceps: ut 3. 9. 7. 21. Sicut enim tria continentur in novenario ter; ita quoque septem in 21. ter. Ad eandem rationem Justitia Distributiva, personas & præmia ita disponit, ut eodem modo præmia sibi invicem respondeant, quo se respiciunt personæ, adhibitâ observatione locorum & dignitatis civium ex virtute, & meritorum
erga

erga patriam. Similis est ratio de oneribus, cum & ea, ut antea dictum, pertineant ad totam Rempubl. imponenda itidem sunt civibus, pro ut eorum quisque pars Reipubl. est. At non ex æquo omnes eam participant, aut commoda ejus percipiunt: Quare nec onera ex æquo ferent.

XVIII. Justitia commutativa privatos hominum inter se contractus, juxta proportionem Arithmeticam, ad æqualitatem debitam reducit. Vocabulum contractus, Græcè *συνάλλαγμα*, propriè & strictè ex usu lingvæ latinæ & Jctorum, obligationem ultro citroque factam significat; At Arist. ejus vocis notationem ampliavit & extendit, ad significandum, non tantum contractum, sed & delicta, flagitia, aliaque id genus plura. *Contractus voluntarij dicuntur, quod in eis utrinque animus sit Commutandi, emptio, venditio, locatio, conductio, societas, commodatum, depositum, &c. Involuntarij, alias inviti, qui unâ saltem parte invitâ sunt: Inviti quidem per dolum, ut furtum, adulterium, veneficium, lenocinium, Alieni servi corruptio, dolosa cades, &c. Per vim verò, verbera, vincula, rapina, &c.*

XIX. Hinc manifestum est, quàm latè patet Justitiæ Commutativæ objectum: nempe, sive *συνάλλαγμα* significet permutationem & contractum obligantem, vel ex utrâque, vel ex alterâ parte, sive pactionem & conventionem, sive delictum aut quippiam aliud, quicquid tandem sub nomine *συναλλάγματος* venit, cadit in Justitiam Commutativam. Atque hinc discrimen liquet inter hanc & distributivam. Hæc aliquid transfert à Republ. ad certos; illa aliquid à singularibus, aut eo, qui rationem singularis & unius habet, ad singulares & privatos. Nam Magistratus cum spectatur, ut privatus, nullaque hic habetur meritorum aut demeritorum ratio; ut si Magistratus ædes conducit, aut aliquid à subdito emat; imò nè quidem ut Magistratus spectatur, quando pactum cum aliquo subditorum init de stipendio, quod pollicetur subdito, huic vel illi, pro operâ præstandâ, aut solvit præstitâ.

XX. Res est manifesta, nec ab ullo, quod mihi per-
suadere possim, in controversiam vocata, de contractibus vo-
luntarijs, qui occupantur circa emptionem, venditionem, &c.
vid. Thes. xix. An verò Contractus inviti, sive delicta, ad
eandem normam exigi debeant, ancipiti contentione inter
Philosophos disceptatur. Quorum non pauci, ut & Isti ce-
leberrimi, pœnas faciunt objectum Justitiæ Distributivæ, op-
positè ad præmia, & in ijs irrogandis servari volunt propor-
tionem Geometricam. Ita sentiunt Conimbricenses Disp. 9.
Eth. Quæst. Golijs in 5. Eth. cap. 5. Keckerman; in Syst. Eth.
lib. 2. c. 5. Timpl. l. 3. Eth. c. 10. &c. Experientia insuper
pro ijs facere videtur, quæ docet, nobiles mitius puniri, quàm
ignobiles, liberos quàm servos, Magistratus quàm subditos;
præterque experientiam, leges pro se citant ex jure Civili,
l. 9. tit. de pœnis, ubi dicitur, discrimina pœnarum esse, ne-
que omnes eadem pœnâ esse afficiendos, aut affici posse; nam
decuriones in metallum damnari non posse, nec in opus me-
talli, nec vivos exuri &c.

XXI. Sed & ratione pugnant pro suâ sententiâ Au-
thores hi: Omnis, inquit, virtus consistit, vel in solâ me-
diocritate rationis, vel in mediocritate rei & rationis simul:
mediocritas autem rationis inter cœteras circumstantias et-
iam personæ conditionem includit. Si igitur secundum di-
gnitatem & conditionem personæ delicta puniuntur, vide-
tur omnino punitio institui juxta proportionem Geometri-
cam, sed V. P. E. P. prob. Minor à Burgerld. *Dēus in V.
Test: aliter puniri voluit, qui in populo male dixisset Prin-
cipi, aliter eum, qui privato, aliter, qui filiam Sacerdotis
violasset, aliter qui filiam privati Civis: & plurime, inquit,
sunt constitutæ pœnarum differentie in eodem genere delicti.*

XXII. Nonnulli pœnas referunt tantum ad Obje-
ctum Justitiæ Commutativæ, cujus actum docent esse punire,
& in puniendo volunt servari proportionem Arithmeticam,
non Geometricam. Arist. lib. 5. Eth. cap. 4. Idem quoque
cum Præceptore suo tota Veterum Philosophorum Schola

constanter tenuit, sicut nomina Hornejus lib. 3. philof. Mor.
 c. 13. n. 10. adducit; qui & ipse in hac sententiâ est. *Nos ean-*
dem quoque sententiam, salvo aliorum contrasentientium
Judicio, ut veritati; quâ adæquationem Delicti & Pœnæ,
quâ maximè consentaneam, amplectimur, & sequentibus ar-
gumentis probamus. 1. De Geometricâ proportionis naturâ
 est, ut pro inæqualitate personarum seu dignitatis civium in
 Republ. inæqualia etiam sint præmia, & onera: ita ut ma-
 jus præmium ferat, & majus onus sustineat, qui major; mi-
 nus, qui minor est: ergo, si pœnæ debeant infligi secundum
 proportionem Geometricam, pro eodem delicto nobilis &
 liber acrius, & Ignobilis & servus mitius erunt puniendi:
 posterius absurdum est, contra & Jus & fās, ipsis adversarijs
 fatentibus. Ergo & prius. 2. Quicquid non est totius com-
 munitatis, nec in singulos, prout membra & pars sunt Rei-
 publ. publico nomine dividitur, id non ad distributivam, sed
 commutativam Justitiam pertinet. At pœnæ non sunt totius
 unitatis, nec singulos, quatenus pars aliqua Reipub.
 sunt, obstringunt, sed delinquentibus tantum infliguntur. E.
 & Maj. & Minor propof. certæ sunt, ex naturâ videlicet pœ-
 narum & Justitiæ utriusque deductæ. 3. Quicquid distribui-
 tur, ejus pars quoracunque & portio omnibus & singulis ce-
 dit: at Pœnæ nunquam irrogantur civibus omnibus, ut sin-
 gulis suæ infligantur pœnarum portiones. Ergo non cadunt
 Pœnæ sub Justitiam Distributivam. 4. Ubique omnis
 Personarum Respectus exulat, & res ipsa ex circumstantijs su-
 is nudè æstimatur, ibi non exercetur actus Justitiæ Distribu-
 tivæ, sed Commutativæ. At in pœnarum constitutione, cessante
 omni respectu personarum, res ipsæ tantum ex circumstantijs suis,
 vi legis divinæ, æstimantur, vel certè æstimari debebant. Ergo.
 Major per se satis est evidens: *Nam habere rationem vel respec-*
tum personarum, nempe præmia vel pœnas, pro loco & digni-
tate, quâ quis in Republ. fungitur, decernere, non est facti
circumstantias, sciensne an per imprudentiam fecerit, exa-

minare. Minorem stabiliunt dicta scripturæ, Levit. 19. 15,
Deut. 1. 17. Prov. 24. 23.

X XIII. Possent quidem plura in hanc sententiam argumenta adferri, verum quia hæc valida sunt, & res per se clara, nolimus slectores multorum argumentorum accumulatione fatigare. Leges verò, in quibus pars adversa præcipuum, & fortè unicum, sententiæ suæ fundamentum collocat, dum iisdem delictis, pro varietate personarum, pœnas diversas statuunt, eâtenus id faciunt, quâtenus diversa personarum conditio facti ipsius naturam & qualitatem mutat. Delicta enim ex causis & circumstantiis suis ingens discrimen accipiunt, *Etiâ accessorium est, & pœnarum inflictionem seu estimationem tantum spectat, si personarum Differentia attendantur, nisi quod per accidens cum adæquatione pœnæ & delicti coheret.* Unde *Placuit nonnullis magni nominis Viris, pœnalem Justitiam ad Proportionem Harmonicam reducere.* Possunt aliâs in Contractibus hisce duo spectari, lucrum & damnum. Lucrum appellatur, quod nimium est, & plus boni adjunctum habet. Damnum, quod justo est minus, & mali plus annexum habet. E. g. Qui alium occidit, pro lucro habet vindictæ aut odii expletionem: Occisus pro damno habet amissionem vitæ. Sic in adulterio, aliisque similiter, res se habet. *Atque hæc est illa inæqualitas, quam interventu suo Justitia commutativa, neglectis personis, juxta proportionem æstimat arithmeticam, quæ æqualem semper inter numeros propositos distantiam observat.* Contractus involuntarii sive delicta, partim ex animo affectuq; delinquentis, partim ex damno, quod privatis & reipubl. inferunt, æstimari debent. Huc quadrat illud: Crescentibus delictis, crescunt & pœnæ; quo lex etiam nostra innititur, quæ in fures capitali supplicio animadvertit. Et certè negandum non est, furta simplicia, si absolutè extra respectum ad Rempubl. considerentur, non tam gravi supplicio digna videri; cum inter bona externa & hominis vitam non satis æqua proportio intercedat. Sin autem considerentur, quatenus una Rempubl. lædunt, æquitas pœnæ sibi constat. Solet quoq; bonus Magi-

stra

stratus, homines in minoribus delictis deprehensos mitius punire, ut emendentur; in gravioribus & capitalibus delinquentes, qui nullâ ratione sanari possunt, tanquam putrida membra è corpore Reipubl. excicare. *satiùs enim est, unum vel alterum desperatæ improbitatis Nebulonem è medio tolli, quàm, admissâ furandi licentiâ, totam Rempubl. everti.*

XXIV. Injustitia est vitium morale, de rebus externis suum cuiq; non tribuens. Quemadmodû Justitia Universalis, ut initio disputationis hujus diximus, generali notione, virtutem universam complectitur; Ita Oppositum ejus Injustitia, Universaliter accepta, se habet ad cœtera vitia. *Estq; ὅλη κακία, id est, universum vitium, quod cœtera omnia vitia sub se continet, Arist. l. 5. Eth. c. 1.* Jâ consideratur specialiter, pro peculiari vitio de rebus externis suum cuiq; non tribuente. Atq; ut Justitiæ sunt duæ species, sic quoq; Injustitia duplex est; una, quæ in distributione; altera, quæ in commutatione rerum, plus vel minus alicui, quàm par est tribuendo, modum excedit & peccat. *Modos, quibus Injustitia, tam ratione distributiæ, quàm commutativæ, exercetur, sigillatim recensere non attinet, cum ij ex virtutibus Oppositis jam declaratis ultrò innotescant.*

XXV. His itaq; brevitatis studio omissis, ad illam Quæstionem transitum facimus, quâ quæritur, an quis volens patitur injuriam? *Seu, an volenti possit fieri injuria?* Arist. lib. 5. Eth. cap. 9. Quod volenti injuria fieri non possit, statuit, hæc fretus ratione. *Quia facere injuriam voluntarium quid est & destinatum; E contra, pati injuriam propriè sic dictam, est quippiam involuntarium. E. Saltem nolenti, non volenti, fieri potest injuria.* Quod ut melius intelligatur, dicimus neminem pati injuriam, volentem voluntate simplici, perfectâ, liberâ, expressâ. At verò imperfectâ, semiplenâ, circumscriptâ, & limitatâ voluntate, potest quis injuriam pati. Hoc utrumque explicandum est plenius. I. Quod nemo plenâ, perfectâ, liberâ atque expressâ voluntate patitur injuriam, ex eo liquet, quia pati injuriam, non tantum est pati damnum, sed & id pati præter voluntatem; ut sit contradictio, pati injuriam volentem.

Qui

Qui enim patitur injuriam, non vult eam. *Ut enim Jus omne est voluntarium, ita injuria omnis est involuntaria.*

II. Quod semiplenâ, imperfectâ, circumscriptâ & limitatâ voluntate possit quis injuriam pati, id quatuor in Casibus ostendi potest. 1. *Est cum aliquis tacitè vult damnum suum, nec verbis eam voluntatem exprimit:* Ut, si quis eqvum suum velit

interfici à vicino, quòd vicinus damnetur à judice, pœnasque luere ac damnum sarcire teneatur. 2. *Casus est, cum voluntas integra non est sed alterâ ex parte velle videtur, ex alterâ nolle;* ut si quis lædi velit & injuriam pati, quod sibi bonum hoc esse intelligat, sed minimè vellet alterum, à quo lædatur, facere injuriam illam, quâ faciendo inimicitiam cum Deo contrahit, & iramejus in se derivat. Sic Martyres volentes patiebantur injuriam, quippe qui non detrectabant subire crucem; sed nollent eam sibi in ferri ab hominibus impijs: tormenta non refugiunt, sed nolunt scelus aliorum ea inferentium.

3. *Casus est, cum voluntas non est absoluta aut simplex, sed alicujus conditionis accessione incompleta:* ut si quis fœnori pecuniam accipere velit, quia non potest accipere gratuitam.

In tali casu is voluntariè quidem contrahit cum fœneratore, sed tamen mallet non contrahere tali modo, adeoque vult damnum suum & non vult. 4. *Casus est, cum voluntas obligata & vincta est, non soluta & libera, qualis in puero vel in homine graviter ægrotante conspicitur, qui noxia plerumque volunt ac pestifera.* Hæc enim qui puero & ægro suppeditaret,

ijs volentibus noceret, & damnum inferret, & uterque volens patitur injuriam. His observatis, facile est argumenta solve-re, quæ obijci possunt. Sed ut aliquis volens patiatur injuriam, voluntate absolutâ, plenâ, perfectâ, completâ, hoc est quod negamus; & sic intelligenda est quæstio à nobis proposita. Sed hic me subsistere ipsa temporis ratio, ipsumque iter fortè brevi instituendum, monent. Sit interim Deo Trinuni, quòd studijs nostris pijs & honestis clementer adfuerit,

Laus, Honor, & Majestas in secula sempiterna!

A M E N.

Σύγχρονα

Juveni Virtute ac Eruditione Politissimo,

DN. A N D R E Æ Boman Jenecopiâ-Smolando,
Philosophiæ Candidato & Academiæ Vice Secretario, pro Gradu
Magisterii subtiliter & nervosè differenti; Amico ac
patrioræ per dilecto.

Q uæ segnes faciunt, obesitatis
Et gule studiosiore voto,
Quàm Dive famulentur ut Mi-
nervæ;

Dum noctes resident vel in popinis,
Discurrūt furia aut velut plateas
Vel lecti levibus cubant refoti
In plumis, cyathos capaciores
Infarcti; Variis per ampla curis
Consumsit Tibi functio, laborum
Plena, & sola potens virum tenere
Districtum studiis dies per omnes;
Bomanne, ut Sophiæ vacare raro

Posses, aut potius satis minutim.
Temet tu tamen impigrū probasti
Athletam, sophico virum theatro,
Exemplum reliquis laboriose
Et vita & studii, tenesq; metam.
Quare gratulor hos tibi secundos
Successus Heliconis in palastrâ!
Proclivis voveo, Deus Scholæque
Talem dec pietatis erudite
Rectorem, populo gregiq; Jovæ
Pastorem similis parique zeli!
Tu florebis enim Magister artû,
Et post Angelicos canes triūphos!

L. Mq;

P R Æ S E S.

Ad

Pereximium DN. CANDIDATUM,
A N D R E A M B O M A N N U M,
De Justitiâ solidè disputaturum;
Amicum dilectum:

Justitiæ imago in hoc τερπασχῶ depicta.

Q uod dextrâ gladium teneat, libramquæ Sinistrâ; est
Supplicium sceleri cum ratione minans,
Parcit subjectis, animos frenatquæ superbos,
Dat bona digna bonis, dat mala digna malis.

L. Mq.

Per

E N E V A L D. S V E N.

Q. G. A. SS. Th. D.

Vice-Secretario nostro solertissimo,
Præstantissimo DN. ANDRÆ Boman/
pro gradu feliciter disputanti,
S. & Studia!

E Se omnibus meta, & patria cunctis dulcis. Cursoria studia
Philosophica, & Tu nunc absolvisti Pereximie DN. CANDIDATE. Quia igitur patrios lares constituisti revifere, studiorum fructum indagaturus; non possum non, ut idem pro merito, Tibi amplum obtingat, ex animo vovere: Vale.

Tuus amoris ac honoris causa
PETRUS Bång D. & Prof. Ord.

Viro-Juveni
Honesti moris constantiâ vita integritate & studijs
Præclaris Ornatissimo,
DN. ANDRÆ Boman/ Phil. CANDIDATO
meritissimo:

Sic juvat assiduis vicisse laboribus agmen,
Sortis & immitis dexteritate piâ!
Vertice de Pindi, iô! cantaturquè triumphus;
Ornamenta Tibi turba novena parat!
Pars roseos flores, gemmas quoquè pars rutilantes
Nectunt ut cingant tempora compta tua.
Hoc superest, Boman! habitacula pace referta.
Invenies lares pacificosquè precor!

Amicitia Tesseram
Occupatus, ut solet, gratulabundus tamen
reliquit.

ELIAS Liljandj Med. Doct. & Prof.

VIRO JUVENI *literarum studiis & virtutibus insigni-
ter exulto,*

DN. A N D R E Æ Roman/ Junecopenſi,
Philosophiæ Candidato meritissimo, pro honoribus in eâdem ſa-
cultate ſupremis, hanc Diſputationem evulganti, amico perdile-
cto, hanc ſtudiorum *εὐχονὴν* gratulari volui:

U T ſua cultores agrorum meſſis opima
Latificat, veluti vindemiator ovat
Cum pedibus dulces expreſſa dat uva ſapores
Atquè novo vino dolia plena tument:
Sic ubi Caſtalides Juvenum certantia cernunt
Ingenia in Pindi vertice ovare, caput
Lauro exornatos, viſtricia ſigna, triumphos
Decernunt Charites, Theſpiadesquè canunt
Carmina læta. Tuis Roman conatibus æquè
Aſſurgunt, dicunt & bona verba Dea:
Quas ſtudiis doctis coluiſti in Pallados hortis
Arctoo quos ſub ſidere Aboa fovet.
Quantum igitur noſtras decoravi, candide alumne,
Caſtalides, tantum multiplicare ſtudent
Gaudia & applaudunt meritis modo honoribus: optant
Ut vivas, valeas tempora longa. Sat eſt.

Licet occupatiſſimus
L. tamen Mq̃

MARTINUS MILTOPÆUS.

---

*Pereximie DN. CANDIDATE, Vice Secretarie in hâc Univer-
ſitate expeditiſſime, Amice ſingularis.*

S I virtuti honos eſt habendus, tum certè idem & illi debetur,
ſqui virtuti ſtudet; Præpoſterè autem aliquando res humanæ eunt,
cum hic eſt, ille dicitur virtuoſus, hic honorem meruit, alius illo
afficitur: Cœterum quoniam Tu pereximie Dn. Candidatæ, poſt vir-
tutem ejus etiam premiij compos factus es, eſt cur ex animo tibi
gratuler, mihi gaudeam, Deum etiam venerer, velit inpoſterum
quoquè merita tua ſuo ſemper fructu beare. Vale & proſperare,
ut voveo.

SAMUEL Gyllenſtâlpe.

Favitor Voman/ Frater honorande,

Justitia quod sit, quid sit, quid possit, doces: Justi ut vivamus;
omnino coram Justissimo aliquando iudice θεοδωτῶν. Unde, a-
micissime Domine Voman/ prater Lauream Magisterij, quam Pa-
tres Civesque adornant, & exornare cupiunt, nunquam Tui im-
memor id solum precor: bene vivas & valeas! precabor semper

Tuus ut nosti

GABRIEL A. WALLENIUS Westm.
R. Acad. Aboens. Biblioth.

Ad Pereximium Virum Juvenem

DN. ANDREAM Voman/ Philosophiæ Candidatum solertis-
simum, pro Consuetis in Philosophiâ honoribus consequendis,
de Justitiâ doctè Disputantem, Fautorem & Amicum
in paucis peramandum:

Quærenti cuidam quid justum diceret esse?
Justus Aristides Thebani Gloria cœli
Respondit scitè: *Non esse aliena petenda*.
Justus erit qui jura pari celsoque humilique
Omnem citra respectum vult pendere lance
Justitiæ sanctæ, Voman/ fervente calore
Evolvis dotes; certum minitatur honorem
Alma tibi Pallas; fors felix omnia firmet!

Gratulatio extemporan.

SIMONIS JOH. Edlps
Fac. Phil. Adj.

Amico & Fratri suo integerrimo:

Bella placent multis, non paucis æris acervus,
Ipsum ut nomen vivat in orbe diu.
Justitiæ laudes profunt tibi frater amande:
Sedulus Aoniis invigilato sacris!
Et quoniam properas bene de virtute mereri,
Ipsa tibi virtus premia larga dabit.
Cætera cum fugiant fragilis velut umbra per auras,
Post mortem virtus sola manere potest.

L. Mq; adplausu

PETRUS Hahn.